

Een dagje scheppen tussen twee kanalen

Via RAVON ontving ik vlak voor de zomervakantie de vraag "Mike, we hebben een vrijwilliger in spé maar met nog maar heel weinig ervaring. Kun jij hem een keer meenemen en wat wegwijs maken?" Natuurlijk kan dat. Het plannen zat een beetje tegen i.v.m. vakanties en werk, maar toen bij mij zaterdagmiddag iets voor de zondag werd afgezegd dacht ik, mooi weer morgen, ik wil wel lekker struinen, ik stuur ook even een berichtje, wie weet. En ja hoor, we bleken allebei te kunnen zodat we elkaar zondagochtend om half tien eindelijk ontmoetten om lekker het veld in te gaan.

Ik monitor een compensatiegebied ten zuiden van de Plofsluis te Nieuwegein. Dieren die moesten wijken i.v.m. de aanleg van een derde sluisolk bij de Beatrixsluis zijn daar weggevangen en in "mijn gebiedje" weer uitgezet. Specifieke doelsoorten zijn heikikker, grote en kleine modderkruiper, bittervoorn en platte schijffhoren (een soort slakje). Ook de waterspitsmuis is een bewoner van het (oude en nieuwe) gebied. En verder zit er bruine kikker, alle drie de groene kikkersoorten, kroeskarper, riet- en blankvoorn, zeelt, paling, snoek, en baars.

Iedere schep is spannend. (Foto: Mike van der Weg)

Poelkikker. (Foto: Mike van der Weg)

Zondagochtend op pad dus, met Geert. We bemonsterden met het RAVON-schepnet een aantal sloten en poelen in het noordelijk deel van het gebied. Begin dit jaar zijn daar een aantal nieuwe sloten gegraven en daar vonden we al een aantal kleine modderkruipers en wat jonge rietvoorn. Leuk voor Geert, want die ving ooit als kind wel kleine modderkruipers maar dat was al lang geleden. Nu hebben we er al vrij snel twee te pakken, een subadult en een adult exemplaar, later gevolgd door nog een aantal. En we vangen Amerikaanse rivierkreeften, die zitten ook in het gebied, zowel de gevlekte als geknobbelde. De poelen leveren veel adult en juveniele groene kikkers, in de struiken eromheen ook (sub)adult bruine kikkers en een subadult gewone pad. Ik had gehoopt ook nog kleine watersalamander(larven) te scheppen maar dat is niet gelukt.

Na een paar uur werk was het tijd voor koffie en wat te eten, lekker in de schaduw van een paar bomen. We laten ons ook nog even afleiden door de diverse heidelibellen die daar zitten, vooral de bruine heidelibel is goed vertegenwoordigd. Na een half uurtje gaan we weer verder, we bemonsteren nu een aantal dwarslootjes op een wetering in de zuidwestkant van het gebied. De vangsten vielen eigenlijk wat tegen, maar we schepten nog wel een juveniel zeeltje en idem rietvoortjes. De helft van de sloten is ook niet goed te bemonsteren omdat ze aardig vol groeien met lisdodde en dan is er met het schepnet niet te werken. Geert is trouwens beter bekend met de grote(re) waterkevers dan ik en leert mij dus wat nieuws over tuimelaars en grote spinnende watertorren.

Ongeveer een kwartiertje voordat we zouden stoppen spot ik wat "licht-bruingelige" beweging in het gras en blijf gelijk stil staan, Geert erbij roepend. Ik heb een zware rugzak om, schepnet, cuvet en fotocamera vast maar Geert spot op mijn aanwijzingen het dier, neemt een volleerd snoekduik en... raak! Zijn *first-ever* heikikker is een feit! En zoals gebruikelijk in mijn gebied is het echt zo'n schoolvoorbeeld heikikker met alle kenmerken die er zouden moeten zijn ook overduidelijk aanwezig. Al met al dus een perfecte afsluiting van deze dag. En we gaan in de toekomst zeker nog samen op pad.

Mike van der Weg & Geert Akkermans

Kleine modderkruiper. (Foto: Mike van der Weg)

Heikikker. (Foto: Mike van der Weg)

Bijzonder gekleurde levendbarende hagedis

Op 6 april 2019 viel ons oog tijdens het zoeken naar reptielen bij Boswachterij Staphorst op een op een geheel zwart ogende hagedis. In eerste instantie dachten we aan een melanistische levendbarende hagedis. Maar bij nadere inspectie bleek de hagedis niet geheel zwart te zijn, wat bij melanisme zou moeten, maar blauwe kleur op de flanken te hebben en een normale oranje gekleurde buik.

Strijbosch (1993) beschrijft in het tijdschrift *Lacerta* dat de kleur van een hagedis wordt bepaald door verschillende chromatoforen, dit zijn celorganellen die biologisch pigment bevatten. In de bovenste chromatoforen-laag, de lipoforen, zit geel pigment. In de daaronder liggende chromatoforen-laag, de guanoforen, ligt blauw pigment. Deze combinatie vormt samen een groene kleur. In de onderste laag liggen tot slot de melanofoeren met zwartbruin gekleurd pigment.

Bij een cyanistisch exemplaar ontbreekt het gele pigment in de huid waardoor de hagedis blauw kleurt. Strijbosch (1993) merkt op dat cyanisme ook wel wordt gezien als een eerste stap in de richting van melanisme, waarbij ook de guanoforen-laag ontbreekt, zodat het licht direct op de diepste gelegen, zwartbruin gekleurde melanofoeren-laag valt.

Dat de hagedis heel donker was past in deze theorie. De buik van de hagedis was echter nog gewoon oranje gekleurd waardoor cyanisme niet aan de orde lijkt. In het tijdschrift *RAVON* 49 beschrijft Mark Klerks dat de blauwe kleur bij levendbarende hagedissen mogelijk hormonaal gestuurde verkleuring betreft en/of bepaalde kleuren een rol spelen bij de paringsvoorkeur. De hagedissen in dat artikel waren echter niet zo opvallend zwart gekleurd. Wat de precieze oorzaak is van deze kleurafwijking blijft dus nog gissen, maar mooi was de hagedis wel!

Jelger Herder & Wim van den Heuvel

Afwijkend gekleurde levendbarende hagedis, oorzaak onbekend. (Foto: Jelger Herder)